

Оксана ЩУРЕВИЧ

*кандидат економічних наук, Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, Україна, oksana.shchurevych@lnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-3310-5023*

Ірина СТАХІВ

*кандидат економічних наук, Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, Львів, Україна, ira.stakhiv@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-3658-8056*

ПІДВИЩЕННЯ ДОВІРИ ДО БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Вступ. Особливу роль у забезпеченні ефективності функціонування банківської установи та банківської системи загалом відіграє довіра економічних агентів. Існує прямий зв'язок між рівнем довіри, обсягами депозитів та збільшенням кредитування, що має суттєвий вплив на зростання національної економіки.

Мета – висвітлити сутність довіри у сучасних умовах функціонування банківської системи, за допомогою низки показників визначити її рівень та надати рекомендації щодо підвищення довіри до банківської системи України.

Результати. Для дослідження рівня довіри до банківської системи варто застосувати системний підхід, розглядаючи банківську систему як сукупність компонентів – комерційних банків та центрального банку. Розглянуто рейтинги вітчизняних та міжнародних організацій стосовно визначення рівня довіри до фінансових установ. Проведено вимірювання рівня довіри населення до банківської системи на основі низки показників: темп зростання та строкова структура депозитного портфеля, доларизація депозитів, обсяг і частка готівкових коштів у грошовій масі. Стосовно довіри до центрального банку, то зазначено, що варто використовувати підхід, який базується на визначенні досягнення НБУ декларованих функцій та завдань, що він безпосередньо виконує. Сформульовано рекомендації щодо підвищення рівня довіри до банківської системи, імплементація яких сприятиме її зростанню.

Ключові слова: довіра до банків, фінансова грамотність, банківська система, економічне зростання, доларизація, депозитний портфель.

Рис.: 7, бібл.: 15.

Оксана ЩУРЕВИЧ

кандидат экономических наук, Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Украина

Ирина СТАХИВ

кандидат экономических наук, Львовский государственный университет физической культуры имени Ивана Боберского, Львов, Украина

ПОВЫШЕНИЕ ДОВЕРИЯ К БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЕ УКРАИНЫ

Введение. Особую роль в обеспечении эффективности функционирования банковского учреждения и банковской системы в целом играет доверие экономических агентов. Существует прямая связь между уровнем доверия, объемам депозитов и увеличением кредитования, что оказывает существенное влияние на рост национальной экономики.

Цель – продемонстрировать сущность доверия в современных условиях функционирования банковской системы, с помощью ряда показателей определить ее уровень и дать рекомендации по повышению доверия к банковской системе Украины.

Результаты. Для исследования уровня доверия к банковской системе следует применять системный подход, рассматривая банковскую систему как совокупность компонентов – коммерческих банков и центрального банка. Рассмотрены рейтинги отечественных и международных организаций по определению уровня доверия к финансовым учреждениям. Проведено измерение уровня доверия населения к банковской системе на основе ряда показателей: темп роста и срочная структура депозитного портфеля, долларизация депозитов, объем и удельный вес наличных средств в денежной массе. Относительно доверия к центральному банку, то указано, что следует использовать подход, основанный на определении достижения НБУ декларируемых функций и задач, которые он непосредственно выполняет. Сформулированы рекомендации по повышению уровня доверия к банковской системе, выполнение которых будет способствовать ее росту.

Ключевые слова: доверие к банкам, финансовая грамотность, банковская система, экономический рост, долларизация, депозитный портфель.

Oksana SHCHUREVYCH

Ph. D. (Economics), Ivan Franko National University, Lviv, Ukraine,
oksana.shchurevych@lnu.edu.ua.
ORCID ID: 0000-0002-3310-5023

Iryna STAKHIV

Ph. D. (Economics), Lviv State University of Physical Culture named Ivan Bobersky,
Lviv, Ukraine, ira.stakhiv@gmail.com.
ORCID ID: 0000-0003-3658-8056

INCREASING CONFIDENCE IN THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE

Introduction. Maintaining confidence in the banking system of Ukraine is a key factor in ensuring the successful operation of banks. Furthermore, confidence is the basis on which the activities of financial intermediaries are based.

The **purpose** of the article is to conduct analysis of the level of confidence in the banking system using a number of indicators and to provide recommendations for increasing its level.

Results. *The concept of trust is more psychological than purely economic has been justified. With number of indicators it is possible to estimate its level has been determined, namely: growth rate and maturity structure of the deposit portfolio, dollarization of deposits, volume and share of cash in money supply. Various rating agencies, which also determine the level of public trust in financial institutions, are considered. According to the results of the analysis during 2008-2020 it is concluded that the level of public confidence in banks is increasing, albeit at a slow pace, which is confirmed by the annual growth rate of the deposit portfolio since 2017. In order to ensure confidence in banks, a comprehensive approach should be applied, involving measures taken by banks, the NBU and the state. Stable macroeconomic situation, sustained economic growth, financial stability of the banking system, lower inflation, and improving the well-being of citizens are the key factors for improving confidence in the banking system.*

Keywords: *trust in banks, financial literacy, banking system, economic growth, dollarization, deposit portfolio.*

JEL Classification: E58.

Постановка проблеми. Розроблення нових методів формування та зміцнення довіри різних економічних суб'єктів до банківської системи є основою для її фінансового зростання у сучасних умовах функціонування банківського сектору. Слід зауважити, що недооцінювання цього чинника достатньою мірою може призвести до посилення кризових явищ, оскільки зазвичай споживачі фінансових послуг, а особливо вкладники, частіше приймають свої рішення, базуючись на принципах емоційності та ірраціональності. Якщо нема довіри з боку вкладників до банківських установ, то, зрозуміло, це не сприятиме зростанню депозитного портфеля, а отже, і не зростатиме кредитування. Така ситуація матиме наслідком суттєвий вплив на економічне зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблем, пов'язаних із теоретичним визначенням сутності довіри, формулюванням чинників впливу, а також висвітленням основних перешкод для відновлення довіри здійснили такі науковці: К. Базадзе [1], О. Дзюблук [2], О. Другов [3], Л. Примостка [4], А. Сомик [5-6], В. Стойка [7], Л. Турчин [8] та ін.

Зважаючи на значний доробок зазначених учених у розроблення теоретичних і практичних аспектів інституту довіри, варто зауважити, що банківський сектор активно розвивається, з'являються нові тенденції, що й актуалізує дослідження щодо визначення сучасних аспектів формування довіри до банківської системи. Крім того, стратегічним завданням розвитку національної економіки визначено стійке економічне зростання, що апriorі неможливо досягнути без високого ступеня довіри вкладників до банківських установ.

Метою статті є комплексне дослідження феномену довіри як до комерційних банків, так і регулятора на основі низки показників та розроблення пропозицій щодо підвищення рівня довіри до банків як основного чинника забезпечення успішності діяльності банків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Беззаперечним є факт, що банківська діяльність цілком і повністю залежить від довіри з боку економічних агентів. Більше того, вона є запорукою їх успішного й ефективного функціонування. Для забезпечення рентабельної діяльності банку як фінансовому посереднику необхідно створю-

вати позитивне сприйняття на ринку, щоб залучати ресурси вкладників. Слід наголосити, що поняття довіри передбачає як довіру клієнта до банку, так і банку до клієнта.

Проте варто зазначити, що довіра до банківської системи є комплексним поняттям, тому для адекватного оцінювання її варто розглядати як систему, що складається із сукупності елементів, а саме комерційних банків та Національного банку (НБУ) як регулятора їхньої діяльності.

Поняття “довіра” більшою мірою розглядається як психологічний термін або же економічний, більш раціональний. Стосовно першого підходу, то довіру трактують як впевненість вкладників у прозорості та передбачуваності дій фінансових установ, їх надійності, здатності почути потреби та з розумінням ставитися до них, тобто партнерська й добросовісна поведінка. Щодо раціональності, то можна стверджувати, що більшою довірою будуть користуватись ті банки, що є фінансово стабільними, прибутковими, своєчасно виконують свої зобов'язання.

Загалом довіра базується на певних відносинах. Клієнт, обираючи банківську установу для розміщення своїх заощаджень, керується різними підходами. З одного боку, маючи достатньо інформації й адекватно оцінюючи ризики, обрати конкретну установу. З іншого – якщо є присутнім достатній рівень довіри до банків, то клієнт впевнений у майбутньому успіху, може відкидати та не прислуховуватись до отриманої інформації.

Вкладник і банк на початкових етапах використовують так званий “кредит довіри”, де за результатами співпраці визначають подальші дії. Шкідливими є надмірна та недостатня довіра. Клієнт, довіряючи кошти банку, має бути впевненим, що банк ці кошти видасть надійному позичальнику і потім успішно поверне вкладнику. У свою

чергу, банк надає ці кошти позичальнику з розрахунком, що він їх поверне на умовах строковості, платності. Без достатнього рівня довіри інститут фінансового посередництва не може існувати.

Не менш важливою є суспільна довіра до дій центрального банку. Національний банк України є регулятором банківської діяльності, визначає для банків “правила гри” та контролює їх дотримання. Крім того, реалізує грошово-кредитну політику, підтримує цінову та фінансову стабільність. Результативність виконання завдань і функцій регулятора впливає на формування довіри до нього. Особливе значення має комунікаційна політика НБУ, яка дає змогу сформувавши уявлення про прозорість і передбачуваність дій регулятора. Стратегічні завдання НБУ поділені на певні конкретні кроки з їх досягнення. Коли поставлені цілі збігаються з діями, то це формуватиме стійку довіру до регулятора.

Ефективність здійснення банківського нагляду сприятиме у підсумку надійності, стабільності банківської системи, зменшенню обсягу ризикованих операцій банками, що лише посилюватиме довіру до центрального банку.

Банківській діяльності притаманна ризиковість. Вкладник, довіряючи банку свої заощадження, відкладає поняття ризику, оскільки є впевненим, що компетентність і фаховість працівників не призведуть до втрати цих коштів.

Вимірювання довіри є важким завданням через суб'єктивізм і складність кількісного оцінювання. Рейтингові агентства періодично проводять опитування серед населення. Так, соціологічні опитування центру Разумкова [12] станом на березень 2019 р. висвітлюють наступне: 36,7% та 31,56% зовсім не довіряють банкам та регулятору, відповідно. Скоріше не довіряють 38,1% та 36,6%. Скоріше довіряють

13,9% та 19,83%. Повністю довіряють 1,6% та 1,5%. У лютому 2020 р. опитування продемонструвало такі результати для банків: зовсім не довіряють – 34,3%, скоріше довіряють – 16,1%, повністю довіряють – 2,3%. Стосовно НБУ: зовсім не довіряють – 26,1%, скоріше довіряють – 24,5%, повністю довіряють – 2,5%. Отож, зросла частка людей, які повністю довіряють банкам і НБУ, проте вона все ще залишається на низькому рівні.

Агентство США з міжнародного розвитку USAID [11] провело дослідження рівня довіри. Результати станом на 2019 р. є такими: повністю довіряють приватним і державним банкам 3% і 6%; скоріше довіряють 17% і 29%; зовсім не довіряють 42% і 28%.

Інвестиційна компанія Dragon Capital [13] визначила рейтинг надійних банків на основі показників достатності капіталу, ліквідності, прибутковості, якості активів, довіри та ін. Ситуація на 01.04.2019 р. є такою: Райффайзн Банк Аваль, Укрсиббанк, Сітібанк, Креді Агріколь банк, Інг Банк посідають першу п'ятірку у рейтингу надійності. За ними наступні місця посіли державні банки – Приватбанк, Ощадбанк та Укрексімбанк.

Результати цих досліджень демонструють, що рівень довіри до банківської системи є ще на невисокому рівні. Проте слід зазначити, що отримані підсумки значною мірою залежать від негативного відтінку поставлених питань, вікової категорії опитуваних, регіонів, де проводили опитування, тощо. Такий рівень недовіри можна пояснити також тим, що є недостатній рівень фінансової грамотності. Громадяни інколи не довіряють свої заощадження фінансовим установам не тому, що не впевнені у їхній надійності, стійкості, а лише тому, що не до кінця розуміють сутність і принципи роботи банків.

Statista.com – це агентство, яке визначає рейтинги за різними показниками у фінансовій та інших сферах. Станом на кінець 2017 р. глобальне дослідження рівня довіри до банківських установ продемонструвало такий результат [15]: Італія – 37%, Франція – 39%, Німеччина – 43%, Великобританія – 55%. Найвищий рівень довіри у Таїланді – 89%, Японії – 71%. Щодо визначення рівня довіри до банків у США, то Chicago Booth/Kellogg School [14] було оприлюднено такі результати: індекс фінансової довіри у 2019 р. зріс з 27,6% до 33,3%, продемонструвавши найвищий рівень з 2008 р., а довіра до банків – 41%.

Отож, рівень довіри населення до банків у різних країнах відрізняється, демонструючи високі значення у країнах з розвинутими економіками.

Для оцінювання рівня довіри до банківської системи України використовуємо низку показників, які, на нашу думку, найбільш інформативно його визначають: динаміка і структура депозитного портфеля – темп зростання, строкова і валютна структури депозитів (рис.1-4), доларизація депозитів (рис. 5), частка готівки в грошовій масі (рис. 6-7).

З метою проведення комплексного аналізу обрано період з 01.01.2008 р. до 01.01.2020 р., охопивши кризові періоди 2008–2009 рр. та 2014–2015 рр. та фази відновлення у банківському секторі.

За даними, відображеними на рис. 1–2, стає очевидним факт, що у кризові періоди відбулося стрімке зменшення обсягів депозитів у системі, що було спровоковано паничними настроями та недовірою до банків. У 2008–2009 рр. та 2014–2015 рр. населення, намагалося достроково вилучити строкові депозити через побоювання їх втрати. Як наслідок, банки відчули проблеми з ліквідністю і не мали змоги вчасно виконати свої зобов'язання. НБУ надавав кредити

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА І БАНКІВСЬКІ ПОСЛУГИ

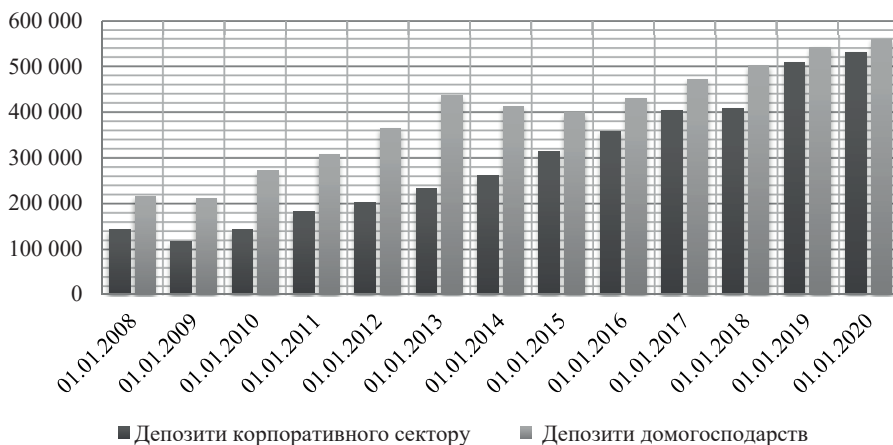

Рис. 1. Загальний обсяг депозитів у банківській системі України*

* Побудовано на основі офіційного сайту Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>.

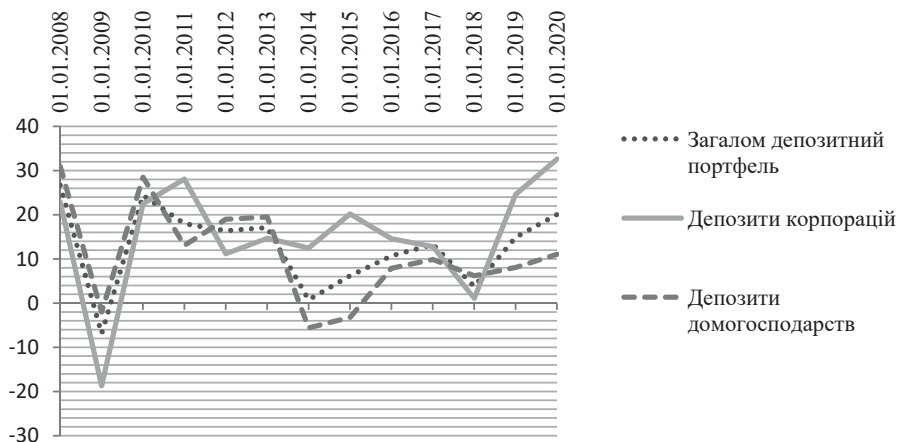

Рис. 2. Темп росту депозитного портфеля у банківській системі України*

* Побудовано на основі офіційного сайту Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>.

рефінансування для підтримання фінансової спроможності банків перед клієнтами.

Загальний обсяг депозитів населення на 01.01.2014 р. становив близько 437 млрд грн та зріс на 15%, порівняно з попереднім роком. Темп зростання депозитів на 01.01.2015 р. був від'ємним для депозитів у гривні, зростання в іноземній валюті

на 18% спричинено лише курсовою переоцінкою через девальвацію гривні.

У 2016 р. депозитний портфель становив 414 млрд грн, з них в національній валюті – 190 млрд грн. Можна стверджувати, що у банківському секторі розпочалося поступове відновлення після кризи. Цілком закономірним є повернення депозитних коштів у систему після кризових подій, що

підтверджується даними, наведеними на рис. 1–2. Починаючи з 01.01.2018 р., спостерігається зростання депозитів як фізичних, так і юридичних осіб.

Строкова структура депозитного портфеля об'єктивно відображає довіру вкладників до банків (рис. 3).

Упродовж досліджуваного періоду зменшується частка депозитів терміном більше 2 років, що є негативним явищем. На 01.01.2008 р. частка депозитів становила – 10,59%, далі поступово зменшувалась, на 01.01.2015 р. – 3,97%, на 01.01.2020 р. – 1,04%. Це свідчить про небажання вкладників тримати свої заощадження на тривалий період, що може призвести до зменшення інвестиційного потенціалу банківської системи. Негативною є тенденція стосовно зростання частки депозитів на вимогу. Так, на 01.01.2020 р. вона становить 43,47%, а частка депозитів до одного року – 44,14%. Така ситуація може підвищувати ризик ліквідності, створювати загрози для стабільності банківської системи. Загалом потрібно створити умови для заохочування розміщувати депозити на тривалий період,

зокрема через процентну політику, оскільки вони будуть основою для кредитування реального сектору економіки.

Завдання банків і НБУ у цьому напрямку полягають у формуванні заощаджувально-інвестиційної моделі поведінки на фінансовому ринку, тобто створення умов і стимулів для населення розміщувати кошти на тривалий період без побоювання втрати чи знецінення власних ресурсів. Цього можна досягти шляхом забезпечення сприятливої макроекономічної ситуації, стійкого економічного росту, стабільності та прозорості банківської діяльності.

Валютна структура депозитного портфеля відображає впевненість і довіру населення до національної валюти (рис. 4).

Строкова структура депозитного портфеля фізичних осіб в іноземній валюті дає змогу зробити висновок, що упродовж 2008–2014 рр. найбільший обсяг становлять депозити терміном 1–2 роки. З 2015 р. до 2020 р. домінують депозити до одного року. Також протягом досліджуваного періоду зростає обсяг депозитів на вимогу. Загалом депозити в іноземній валюті для населення є способом

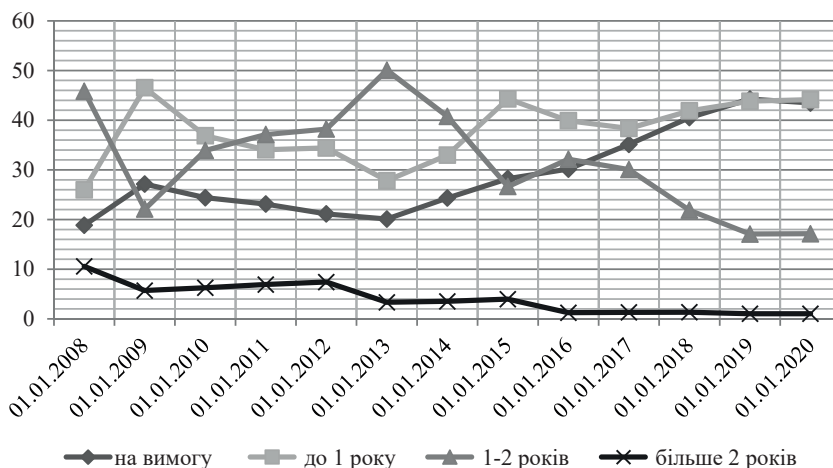

Рис. 3. Структура депозитного портфеля банків за строками погашення*

* Побудовано на основі офіційного сайту Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>.

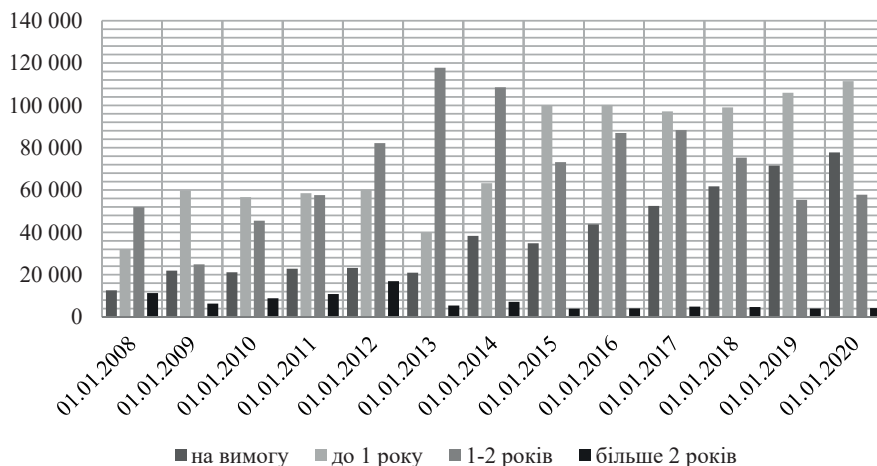

Рис. 4. Строкова структура депозитного портфеля домогосподарств в іноземній валюті*

* Побудовано на основі офіційного сайту Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>.

зберегти заощадження від знецінення, що було наслідком значного обсягу девальвації, інфляції та валютно-курсової політики.

Показник рівня доларизації у банківській системі зростає у періоди фінансових криз та поступово зменшується у наступні роки (рис. 5).

За даними НБУ [10] найнижчий рівень доларизації кредитного портфеля був зафіксований 01.01.2014 р. – 34,72%, а найвищий – 01.01.2009 р. – 60,32%. Станом на 01.01.2020 р. становить 42,83%. Стосовно рівня доларизації депозитів, то упродовж досліджуваного періоду коливався від 43–59%,

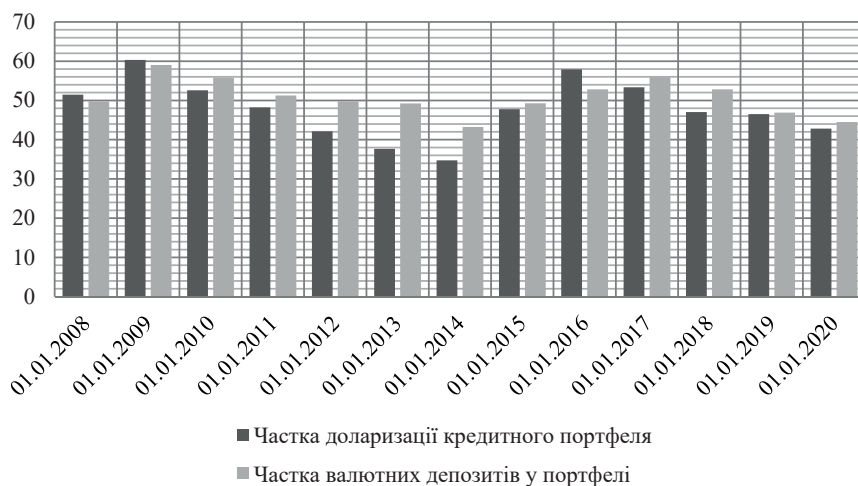

Рис. 5. Динаміка показника доларизації у банківській системі*

* Побудовано на основі офіційного сайту Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>.

а на 01.01.2020 р. – 44,51%. Тобто, близько 40% і кредитного, і депозитного портфеля формують кошти в іноземній валюті. Такий обсяг доларизації спричинений кризовими подіями у банківському секторі, нестабільною та нестійкою макроекономічною ситуацією, значною девальвацією гривні. Очевидно, що населення намагалося вберегти свої заощадження від знецінення, тому й покладалося на більш стабільні іноземні валюти.

Висока доларизація має низку негативних наслідків [9, с. 45]:

- слабшає трансмісійний механізм монетарної політики, адже облікова ставка прямо і швидко впливає лише на гривневий сегмент фінансового ринку. Тому знижується ефективність впливу центрального банку на економіку, зокрема інфляційного таргетування;
- посилюється вплив девальвації на інфляцію. Якщо ціни та заробітні плати встановлюються з прив'язкою до обмінного курсу, то девальвація посилює ефект спіралі “зарплати – ціни”, який складно зупинити;
- зростає вразливість боржників і кредиторів до зміни обмінного курсу. Після

девальвації в позичальників може різко зрости боргове навантаження: у банків, що кредитують в інвалюті, реалізується кредитний ризик, а в уряді збільшується ризик суверенного дефолту;

- підвищується ринковий ризик від відкритої валютної позиції. Банки й компанії із суттєвими диспропорціями у валютних складових активів і пасивів зазнають збитків за різких коливань обмінного курсу.

Процентні ставки за валютними депозитами перебувають на наднизьких рівнях, що не стимулює населення розміщувати там свої вклади. Значний диференціал між процентними ставками за гривневими та валютними депозитами є одним із методів поступового зниження рівня доларизації. Варто наголосити, що для економіки України, враховуючи зовнішньоекономічну діяльність, характерним є певний рівень доларизації. За оцінками НБУ, природний її рівень становить близько 20%.

Ще одним показником, що дає змогу виміряти довіру до банківської системи, є обсяг і частка готівки в грошовій масі (рис. 6–7).

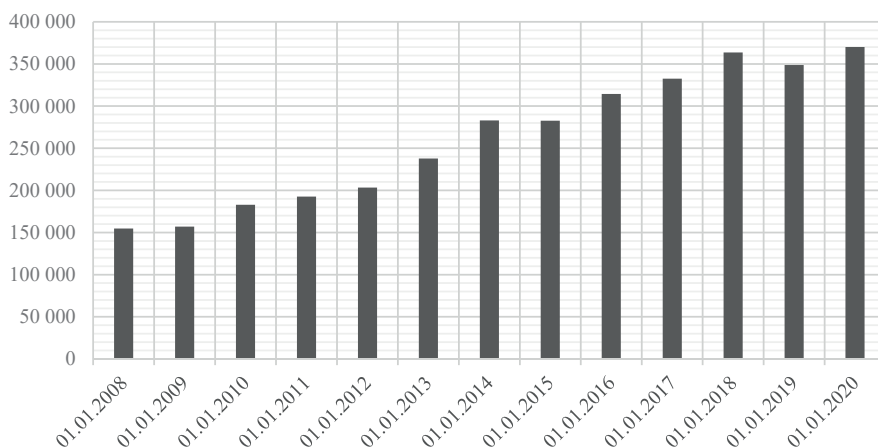

Рис. 6. Динаміка готівкових коштів в обігу поза банками*

* Побудовано на основі офіційного сайту Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>.

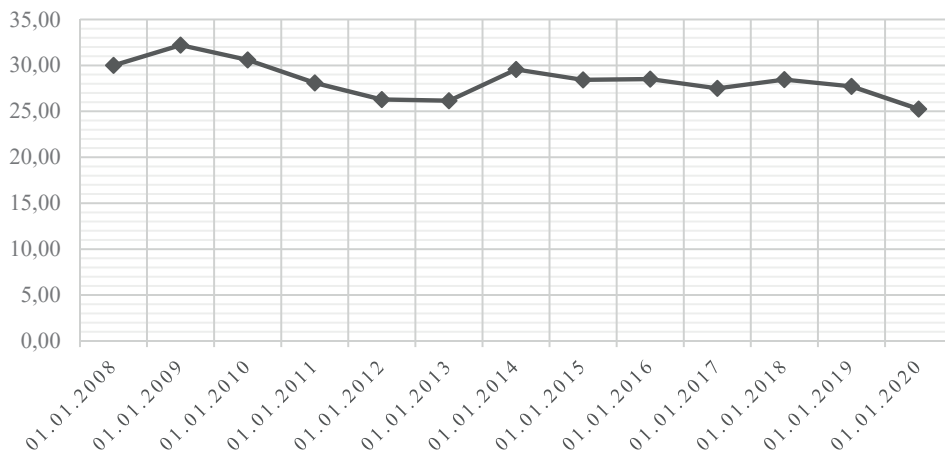

Рис. 7. Частка готівки у грошовій масі*

* Побудовано на основі офіційного сайту Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>.

Наведені дані дають підстави зробити висновок про доволі суттєвий обсяг коштів, які перебувають у готівковій формі на руках у населення. Упродовж досліджуваного періоду він постійно зростає та на 01.01.2020 р. становить близько 370 млрд грн. Ці кошти могли б стати джерелом інвестицій у реальний сектор економіки, сприяти економічному зростанню. Натомість вкладники віддають перевагу тримати свої заощадження подалі від банківських установ як через недовіру, так і ментальність, оскільки готівка вдома є ціннішою, ніж можливість вкласти ці кошти і в майбутньому отримати додатковий заробіток.

Отож, проаналізувавши низку показників, можемо підсумувати, що загалом рівень довіри населення до банківської системи України зменшується у кризові періоди та починає відновлюватися і стабілізується наступними роками, що підтверджується розрахованими показниками. Очевидно, що рівень суспільної довіри до банків збільшується, адже зростає обсяг депозитів у системі, зменшується доларизація депозитного портфеля та частка готівки у грошовій масі. Водночас залишається значний

потенціал до ще більшого зростання довіри вкладників до діяльності фінансових посередників, оскільки, за дослідженнями різних фахівців, існує пряма залежність між довірою та рівнем розвитку економіки.

Висновки. Таким чином, довіра до банківської системи є тим об'єктивним чинником, що дає змогу функціонувати банкам як фінансовим посередникам, впливає на успішність їх діяльності, без неї складно збільшувати кредитний портфель, а отже, робити значний внесок у зростання національної економіки. Тому вкрай важливо правильно визначити й оцінити рівень суспільної довіри до фінансових установ для своєчасного застосування коригувальних дій.

Рейтингові агентства шляхом опитування громадян висвітлюють інформацію стосовно рівня довіри. За останніми даними, він зростає, хоч і повільними темпами. На основі проведеного аналізу визначення ступеня довіри до банків за допомогою низки показників варто зазначити, що частково підтверджуються висновки рейтингових агентств. Довіра до банків відновлюється, оскільки темп зростання депозитного

портфеля збільшується. Проте насторожує ситуація зі суттєвим обсягом у структурі депозитного портфеля частки вкладів до запитання та до одного року. Крім того, спостерігається значний обсяг доларизації, що є системним ризиком. Для забезпечення стійкого рівня впевненості населення у діяльності фінансових установ варто забезпечити комплексну співпрацю усіх зацікавлених сторін: держави, НБУ, банків. Банкам варто напрацювати модель взаємодії з клієнтами на основі впевненості останніх у передбачуваності діяльності, прозорості, відкритості, надійності. Не варто забувати і про удосконалення маркетингової стратегії, покращення репутації, виконання своїх зобов'язання вчасно, а також готовність підтримати клієнта у складних економічних умовах. Національному банку необхідно посилити заходи щодо підвищення фінансової грамотності населення, забезпечення фінансової стабільності сектору, об'єктивного і своєчасного висвітлення інформації про стан банківського середовища. Держава повинна сформулювати пріоритетність у громадян формування заощаджувально-інвестиційної поведінки на ринку банківських послуг, забезпечити на достатньому рівні захист інтересів вкладників і кредиторів. Системне бачення вирішення проблем з довірою лежить також у площині забезпечення стабільного макроекономічного середовища, ефективної валютно-курсової політики, зниження рівня інфляції, покращення рівня добробуту населення.

Список використаних джерел

1. Базадзе К. М. Відновлення довіри до банківської системи: міф чи реальність. *Фінансовий простір*. 2015. Вип. № 1 (17). С. 50–55.
2. Дзюблук О. Соціально-економічні засади суспільної довіри до банківського сектору. *Вісник ТНЕУ*. 2016. Вип. № 2. С. 54–69.
3. Другов О. Сучасні аспекти формування довіри населення до Національного банку України. *Вісник НБУ*. 2013. Вип. № 1. С. 32–35.
4. Примостка Л. О. Довіра до банків: формування та відновлення. *Фінанси, облік і аудит*. 2016. Вип. № 1 (27). С. 65–79.
5. Сомик А. В. Підвищення довіри до банків в Україні. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2014. Вип. № 38. С. 250–257.
6. Сомик А. В. Чинники довіри до банків в Україні. *Вісник Української академії банківської справи*. 2013. Вип. № 2 (35). С. 37–42.
7. Стойка В. С. Можливості відновлення довіри до банківської системи України в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка*. 2017. Вип. № 1 (49). С. 289–293.
8. Турчин Л. Є. Теоретичні аспекти формування довіри до банківської системи. *Економіка та держава*. 2012. Вип. № 12. С. 90–92.
9. Звіт про фінансову стабільність. 2019. №1 URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2019-R1.pdf?v=4.
10. Офіційний сайт Національного банку України. URL : <http://www.bank.gov.ua/>.
11. Більше половини українців не довіряють банкам. URL : <https://www.unian.ua/economics/finance/10144520-bilshe-polovini-ukrajinciv-ne-doviryayut-bankam-doslidzhennya.html>.
12. Рівень довіри до суспільних інститутів та електоральні орієнтації громадян України URL : <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/riven-doviry-do-suspiilnykh-instytutiv-ta-elektoralni-orientatsii-gromadian-ukrainy>.
13. Топ-20 найнадійніших банків України. URL : https://biz.nv.ua/ukr/finance/top-20-naynadiynishih-bankiv-ukrajini-reyting-nv-50014747.html?prefer_lang=ukr.
14. Chicago Booth/Kellogg School Financial Trust Index reports historically high level of public trust in American financial institutions. URL : http://www.financialtrustindex.org/?fbclid=IwAR2WQdPQXMqZP6y2JDBwfZBr8YB_WNdPvrtiuDvnZDbrJGnfGNnTrUGWqt4.

15. Level of trust in banks worldwide 2017, by country. URL : https://www.statista.com/statistics/727543/level-of-trust-in-banks-worldwide-by-country/?fbclid=IwAR2W0dPQXMqZP6y2JDBwfZBr8YB_WNdPvrtiuDvnZDbrJGnfGNnTrUGWqt4#statisticContainer.

References

1. Bazadze, K. (2015). Vidnovlennia doviry do bankivskoi systemy: mif chy realist [Restoring confidence in the banking system: myth or reality]. *Finansovyj prostor – Financial space*, 1, 50–55 [in Ukrainian].
2. Dziubliuk, O. (2016). Sotsialno-ekonomichni zasady suspilnoi doviry do bankivskoho sektoru [Socio-economic principles of public confidence in the banking sector]. *Visnyk Ternopil'skoho natsionalnogo ekonomichnogo universytetu – Bulletin of Ternopil National Economic University*, 2, 54–69 [in Ukrainian].
3. Druhov, O. (2013). Suchasni aspekty formuvannia doviry naselennia do Natsionalnogo banku Ukrainy [Modern aspects of building public confidence in the National Bank of Ukraine]. *Visnyk Natsionalnogo banku Ukrainy – Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 1, 32–35 [in Ukrainian].
4. Prymostka, L. (2016). Dovira do bankiv: formuvannia ta vidnovlennia [Confidence in banks: formation and recovery]. *Finansy, oblik i audit – Finance, accounting and audit*, 1, 65–79 [in Ukrainian].
5. Somyk, A. (2014). Pidvyshchennia doviry do bankiv v Ukraini [Increased confidence in banks in Ukraine]. *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy – Problems and prospects of development of the banking system of Ukraine*, 38, 250–257 [in Ukrainian].
6. Somyk, A. (2013). Chynnyky doviry do bankiv v Ukraini [Factors of trust in banks in Ukraine]. *Visnyk Ukrainiskoi akademii bankivskoi spravy – Bulletin of the Ukrainian Academy of Banking*, 2, 37–42 [in Ukrainian].
7. Stoika, V. (2017). Mozhyvosti vidnovlennia doviry do bankivskoi systemy Ukrainy v suchasnykh umovakh [Possibilities of restoring confidence in the banking system of Ukraine in modern conditions]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Ekonomika – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Economics*, 1, 289–293 [in Ukrainian].
8. Turchyn, L. (2012). Teoretychni aspekty formuvannia doviry do bankivskoi systemy [Theoretical aspects of building confidence in the banking system]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*, 12, 90–92 [in Ukrainian].
9. Zvit pro finansovu stabil'nist' (2019). [Financial stability report]. Available at: <https://bank.gov.ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-gruden-2019-roku>.
10. Ofitsiinyi sait Natsionalnogo banku Ukrainy [Official website of the National Bank of Ukraine]. Available at: <http://www.bank.gov.ua/>.
11. Bil'she polovyny ukraintsev ne doviriavut bankam. [More than half of Ukrainians do not trust banks]. Available at: <https://www.unian.ua/economics/finance/10144520-bilshe-polovini-ukrajinciv-ne-doviryayut-bankam-doslidzhennya.html>.
12. Riven doviry do suspilnykh instytutiv ta elektoralni orientatsii hromadian Ukrainy [The level of trust in public institutions and the electoral orientation of Ukrainian citizens]. Available at: <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/riven-doviry-do-suspilnykh-instytutiv-ta-elektoralni-orientatsii-gromadian-ukrainy>.
13. Top-20 nainadiynishykh bankiv Ukrainy [Top 20 most reliable banks in Ukraine]. Available at: https://biz.nv.ua/ukr/finance/top-20-naynadiynishih-bankiv-ukrajini-reyting-nv-50014747.html?prefer_lang=ukr.
14. Chicago Booth/Kellogg School Financial Trust Index reports historically high level of public trust in American financial institutions. Available at: http://www.financialtrustindex.org/?fbclid=IwAR2W0dPQXMqZP6y2JDBwfZBr8YB_WNdPvrtiuDvnZDbrJGnfGNnTrUGWqt4.
15. Level of trust in banks worldwide 2017, by country. Available at: https://www.statista.com/statistics/727543/level-of-trust-in-banks-worldwide-by-country/?fbclid=IwAR2W0dPQXMqZP6y2JDBwfZBr8YB_WNdPvrtiuDvnZDbrJGnfGNnTrUGWqt4#statisticContainer.

Стаття надійшла до редакції 21.02.2020.